

शं. नं. १५

2454

देदी

रसकल

भगवद्गीता

॥ गीता ॥

848/22

न

गुह्यं ॥ अंनमः ॥ नचैनं क्लेशयंतापोशोषयति कारुणः ॥ इति
अंतर्जनाभ्यांनमः ॥ अह्वेद्योयमराह्योयमक्लेशोशोषयव
॥ इति मध्यमाभ्यांनमः ॥ नित्यसर्वगतः स्वाणुरचब्धोयस
नातनः ॥ इति अनामिकाभ्यांनमः ॥ पत्रोपास्तिपाणि
शतशोयसहस्र ॥ इति कटिष्टिकाभ्यांनमः ॥ भानावि
धानि दिव्यानि नानावर्णाः ॥ इति करतलपुष्पा
भ्यांनमः ॥ श्रीमत्तानात्मने कृष्णाय हृदयाय नमः ॥ श्रीम
देश्वरायाने कृष्णाय सिरसे स्वाहा ॥ श्रीमद्भक्तात्मने कृ

(2)

श्री०
२

भ्रायशिखायैवोषट्॥ श्रीमत्सत्त्वनेत्रसाययैवोष
 ट्॥ श्रीमत्तेजसात्मनेत्रसायनेत्रत्रयायवोषट्॥ श्रीमद्
 वात्मनेबलमद्रायरागायकवचायुहं॥ श्रीमत्सर्वस्व
 नेत्रसाययैवोषट्॥ श्रीमत्सर्वसाययैवोषट्॥ श्रीमत्सर्व
 लामंत्रजपेविनियोगा॥ श्रीमत्सर्वसाययैवोषट्॥ श्रीमत्सर्व
 भगवतानारायणेनस्वयं व्यासेन ग्रथिता पुराणमुनिनाम
 ध्ये महाभारते॥ अद्वैतामृतवर्षिणि भगवतीमण्डराध्या
 यिनीमैत्र्यामनुसंरक्षसि भगवद्भूते भवद्वेषिणि॥ १॥ नमो

(2A)

स्तुते व्यासविषाखबुद्धे फुल्लारविंदाय तपत्रनेत्र ॥ येन त्वया भा
रत तैलपूणिः प्रज्वालितो ज्ञानमयः प्रदीपः ॥ १ ॥ प्रयत्नपारिजा
ताय तोत्रवेत्रैकपाणये ॥ ज्ञानमुद्राय कृष्णाय गीतामृतदुहे
नमः ॥ ३ ॥ सर्वोपनिषदो गायो रोगघ्नो गोपाब्धनंदनः ॥ पार्थिवित्स
सुधिभोक्ता दुग्धगीतामृतमहत् ॥ ४ ॥ वसुदेवसुतं देवं कंसचा
णूरमर्दनं ॥ देवकीपरमानंदं कंसं वदेजगद्गुरुं ॥ ५ ॥ सारथ्य
मज्जुनिस्पाशैकुर्वन् गीतामृतं ददौ ॥ लोकत्रयोपकाराय तस्मै
कृष्णात्मने नमः ॥ ६ ॥ भीष्मद्रोणतटाजयद्रथजव्यागाधा

(3)

गी०

रनीळोपळ शैल्यग्राह वतिकृपेण वह्निकर्णेनि वेळाकु
ळ॥ अश्वत्थाम विकर्णघोरमकराडुयोधनावन्निनि सोत्ति
णखिलुपांडवरेण नदीकेंवर्तकः केशवः॥ ३॥ पाराशर्यव
चः सरोजममळगीतार्थगंधोत्कटं नानाख्यानककेसरं हरि
कया संबोधना बोधितं॥ जोकेसज्जनषट्द्वैरहरहः पेयी
यमानं मुद्राभयाद्भारतपंकजकळिमळप्रध्वंसनश्रेयसे
॥ ८॥ मुकं करोति वाचाळं पंगुलं घयते गिरीन्॥ यत्कृपा
तमहं वंदे परमानंदमाधवं॥ ९॥ यं ब्रह्मावरुणेंद्रैर्मरुत रुद्र

रुद्र

(3A)
ःस्तुन्वन्तिरिद्यैस्तवैर्वैःसांगपदक्रमोपनिषदैर्गयितियं
सामगाः॥ध्यानावस्थिततद्गतेनमनसापश्यंतियंयोगिनो
यस्यांतंनविदुःसुरासुरगणादेवायतस्मेनमः॥१०॥अथ।
गीतालिखते॥धृतराष्ट्र उवाच॥धर्मक्षेत्रेकुरुक्षेत्रेसमवे
तायुयुत्सवः॥मामकाःपांडवाश्चैवकिमकुर्वतिसंजय॥१॥
संजय उवाच॥दृष्ट्वा तु पांडवानांकव्यूहं दूयोधिनस्तदा॥आ
चार्यमुपसंगम्यराजावचनमब्रवीत्॥२॥पश्यैतां पांडवु
त्राणामाचार्यमिहतीचमं॥व्यूहं द्रुपदपुत्रेणतवशिष्ये

गी. ०

४

णधीमता ॥३॥ अत्र शूरामहेष्वासाभीमाजुनसमायुधि ॥ यु
युधानोविराटश्च द्रुपदश्च महारथः ॥४॥ अष्टकेतुश्चेकिता
नः काशीराजश्च वीर्यवान् ॥ पुरुजित्कुंतिभोजश्च शैब्यश्च न
रपुंगवः ॥५॥ युधामन्युश्च विक्रान्त उन्नमोजाश्च वीर्यवान्
॥ सौभद्रो द्रोणश्च द्रुपदश्च सवर्षा वमद्वारथाः ॥६॥ अस्माकं तु वि
शिष्टायतान्निबोध विजोन्नमः ॥ नायकाममसैन्यस्य संज्ञार्थं
तान् ब्रवीमि ते ॥७॥ भवान्भीष्मश्च कर्णश्च कृपश्च समितिंज
यः ॥ अश्वत्थामा विकर्णश्च सोमदत्तिस्तथैव च ॥८॥ अन्ने च

४

(4A)

बहवः शृणामदर्थे तत्कृतीविताः ॥ नानाशास्त्रप्रहरणाः सर्वे
युद्धविशारदाः ॥ ९० ॥ अपयस्त्रिंशदस्माकं बलं भीष्माभिर-
क्षितं ॥ पयस्त्रिंशदिदमेतेषां बलं भीष्माभिरक्षितं ॥ ९१ ॥ अय-
नेषु च सर्वेषु यथाभागमवस्थिताः ॥ भीष्ममेवाभिरक्षन्तु।
भवंतः सर्वे एव हि ॥ ९२ ॥ तस्य स नयन्हर्षं कुरुवृद्धपिताम-
हः ॥ सिंहनादं विनद्योच्चैः शंखं दध्मौ प्रतापवान् ॥ ९३ ॥ ततः
शंखाश्च भेर्यश्च पणवानकगोमुखाः ॥ सहसैवाभ्यहन्मतः
सराहस्तमुज्जोभवत् ॥ ९४ ॥ ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्यं

(5)
गी०

रनेखितौ॥माधवः पांडवश्चैव हि तौ शंखो प्ररुधातुः॥१४॥
पांचजन्यं हृषिकेशो देवदत्तं धनं जयः॥पांडुरंध्रो महाशंखं
भीमकमण्डिको हरः॥१५॥अनेतविजयं राजकुंतीपुत्रो मु
घिष्ठिरः॥नकुलः सहदेवश्च सप्तोषमणिपुष्पकौ॥१६॥
काश्यश्च परमेष्वासः शिखंडश्च महारथः॥धृष्टद्युम्नो वि
रटश्च सात्यकिश्चापराजितः॥१७॥द्रुपदो द्रोपदेयाश्च म
विराट्पि वीपते॥सौभद्रश्च महाबाहुः शंखान् रथः पथ
कथयत्॥१८॥स घोषो धात्रिराष्ट्राणां हृदयानि व्यस्रव

(5A)

आर्जुन

त॥ नभश्च पृथिवी चैव तु मुञ्जो व्यनुत्तदयत ॥ १९ ॥ अथ अ
वस्थितान् दृष्ट्वा धर्तृराष्ट्रान्कपि ध्वजः ॥ प्रवृत्ते रास्त्रसंघाते
धनुरुद्यम्प पांडवः ॥ २० ॥ हृषीकेशं तदा वाक्यमिदमाहम
हीयते ॥ सेनयोरुभयोर्मध्ये रथं स्थापय मे चकत ॥ २१ ॥ या
वदेतान् निराक्षेहं यो धुकामानवस्थितान् ॥ कैर्मया सह यो
द्वयमस्मिन्नरणसमुद्यमे ॥ २२ ॥ यो त्स्मानानवेक्षेहं य
एते ते दह्यन्ते त्रसमागताः ॥ धर्तृराष्ट्रं बुद्धियुहे प्रि
यचिकीर्षवः ॥ २३ ॥ संजय उवाच ॥ एवमुक्त्वा हृषीकेशो

(6)

गी०

६

गुडाकेनो नभारत॥ मेनयोरुभयोर्मध्ये स्वापयित्वा रथो
न्नमं॥ २४॥ भीष्मद्रोणप्रमुखतः सर्वेषां च महोत्तितां॥ उ
वाच पाथपित्रेपेतामसमवेतात्कुसुनिता॥ २५॥ तत्रापश्य
त्स्त्रिताम्यार्थः पितृन्तपयितामहान्॥ आचार्यान्मातुष्व
भ्रातृन्पुत्रान्पौत्रान्सर्विस्तथा॥ २६॥ श्वशुरान्सुहृदश्चैव
मेनयोरुभयोरपि॥ तान्समाह्वयसकौंतेयः सर्वान्बधून्व
स्थितान्॥ २७॥ कृपया परया विष्टो विषिदं निदमज्जवीतोऽ
कुनिजवान्॥ दृष्ट्वे मं स्वजनं रुष्टायुयुत्सं समुपस्थितं॥ २८॥ सी

(6A)

हंतिममगात्राणिमुखंचपरिशुष्यति॥वेपथुश्चशरीरेमेरोम
हर्षश्चजायते॥२९॥गाडीवंशंसतेहस्तात्वक्चैवपरिरह्य
ते॥नचशक्रोऽप्यवस्थातुर्भ्रमतिवचमेमनः॥३०॥निमिन्ना
निचपश्यामिविपरीतानिचकेराव॥नचश्रेयोनुपश्यामि
हत्वास्वजनमाहवे॥३१॥नकांक्षेविजयंकृष्टानचराज्यंसु
खानिच॥किनोराज्येनगोविंदकिंभोगैर्जीवितेनवा॥३२॥
येषामर्थेकांसितंतन्नोराज्यंभोगाःसुखानिच॥तर्हमेवस्ति
तायुर्देप्राणांस्मत्काधनानिच॥३३॥आचार्याःपितरःपु

गी०

त्रास्तथैव च पितामहाः॥ मातुब्जाः श्वशुराः पोत्राः शाब्जाः सं
बंधिनस्तथा॥३४॥ एतान्न हंतुमिच्छामि घ्नतोपि मधुसूदन॥ अ
पित्रैर्लोकपराज्यस्य हेतोर्कुन्त्रमहोक्तं॥३५॥ निहत्य धात्रं
राष्ट्रान्नका प्रितिः स्याज्जनार्दन॥ पापमेवाश्रयेदस्मान् हतै
तानाततामिनः॥३६॥ तस्मान्नाहं वियं हंतुं धात्रं राष्ट्रान् स्वबंध
वान्॥ स्वजनं हि कथं हत्वा पुंस्त्रिनः स्याम माधव॥३७॥ यद्यप्ये
तेन यश्च पंतिलोभोपहतचतंसः॥ कुब्जस्य कृतं रोषं मित्र
द्रोहे च पातकं॥३८॥ कथं न ज्ञेयमस्माभिः पापादस्मान्निव

(7A)

त्रितुं॥कुलस्ययकृतंरोगंप्रपश्यन्निर्जन्तान्दृष्ट्वा॥३९॥कु
लस्ययेप्रणश्यंतिकुलधर्माःसनातनः॥धर्मेनिष्टेकुलं
कृत्स्नमधर्मोभिभवत्कृतं॥४०॥अधर्माभिभवात्कृष्ण
प्रदुष्यंतिकुलस्त्रियः॥अष्टौपुण्ड्रासुवार्ण्यजायतेवर्णसिं
करः॥४१॥संकरोनरकायैवकुलघ्नानांकुलस्यच॥पतंति
पितरोक्षेष्वांलुप्तपिंडोदकक्रियाः॥४२॥दोषेरेतैःकुलघ्ना
नांवर्णसंकरकारकैः॥उत्साद्यंतेजातिधर्माःकुलधर्मा
श्चशाश्वतः॥४३॥उत्सन्नकुलधर्माणामनुष्णाणाञ्ज

गी०

८

(8)

नार्हन् ॥ नरके नियतं वा सो भवति त्वनुसुश्रुतः ॥ ४४ ॥ अ
 होवत महत्पापं कर्तुं व्यवसिता वयं ॥ यद्वा ज्ञसुखलोभेन हं
 तुं स्वजन्ममुद्यता ॥ ४५ ॥ यदि मामप्रतिकारमशस्त्रं शस्त्रपा
 णयः ॥ धात्री शिष्टुरणे हनुस्तन्मेहे मतरं भवेत् ॥ ४६ ॥ संज
 यजवाच ॥ एवमुक्त्वा जुनिः संख्यारथो पस्त्वत्र पाविं सतः ॥ वि
 सृज्य स शरं चापं शोकसंविद्यमानसः ॥ ४७ ॥ हरिः कुंतलसदि
 ति श्रीमन्महाभारते द्वातसहस्रसंहितायां वैष्णविकां भी
 ष्मपर्वणि श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योग

श

८

(8A)
शास्त्रेश्रीकृष्णकुनसंबादे अंजुनिविषादयोगो नाम प्रथमः
मोघायः॥१॥ श्रीकृष्णपिण्डमस्तु॥ संजय उवाच॥ तं तथा
कृपया विष्टमश्रुणु विष्णुः॥ विषिदंतमिदं वाक्यं सु
वाचमधुसूदनः॥२॥ श्रीभगवानुवाच॥ कुतस्त्वा कश्चि
न्मिदं विषमे समुपस्थितं॥ भूनाय जुष्टमस्वर्गमिच्छी
त्किं रमजुनि॥३॥ क्लेशमास्मिन्ममः पार्थ नैतत्त्वय्युपप
द्यते॥ हृद् हृदयदौर्बल्यं तत्क्रान्तिष्ठ परंतप॥४॥ अंजु
न उवाच॥ कथं भो मम हंसं स्वेदोऽणं च मधुसूदन॥ दुषु

गो०

९

(९)

भिःप्रतियोत्सामिपूजाहविरिस्तदन॥४॥गुरुनहत्वाहिमहानु
भावात्प्रेयोभोक्तुंभैक्ष्यमपीहलोके॥हत्वार्थकामांस्तु
रूनिहैवभुंजीयभोगान्कथिरप्रदिशान्॥५॥नचैतद्विभःक
तरन्नोगरीयोयद्वाजयेमयदिवानोजयेयुः॥यानेवहत्वा
नजिजीविषामस्तेवस्त्रिताःप्रयुवधान्नराष्ट्रः॥६॥कार्पण्य
दोषोपहतःस्वभावदृष्टान्निर्वाधमसिंमूढचेताः॥यच्छ्रेय
स्यान्निश्चितं ब्रूहितन्मेरिष्यस्तेहंशाधिमांत्वांप्रयन्तः॥७॥
नहिप्रयत्नामिममापनुद्याद्यच्छोकमुच्छोषणमांद्रियाणां

॥आवाप्यभूमावसपत्नमृहंराज्यंसुराणामपिचाधिपसं
॥८॥संजयउवाच॥एवमुक्त्वाहृषीकेशंगुडाकेशःपरंत
प॥नयोत्स्पृशतिगोविंदमृत्कृतुसंवभृवह॥९॥तमुवा
चहृषीकेशप्रहसन्निवभारत॥सेनयोरुभयोर्मध्येवि
षादंतमिदंवचः॥१०॥श्रीभगवानुवाच॥अशोच्यानन्व
शोचस्त्वंप्रज्ञावादांश्चभाषस॥गतासूनगतासूंश्चना
नुशोचंतिपंडिताः॥११॥नत्वेवाहंजातुंनासंनत्वंनेमैज
नाधिपाः॥नचैवनभविष्यामःसर्वेवयमतःपरं॥१२॥दे

गी०

१०

(१०)

हिनोस्मिन्मथादेहेकोमारं योवनं जरां॥ तथा देहांतरप्राप्ति
र्धिरस्तत्र न मुह्यति॥ १३॥ मात्रास्पर्शस्ति कौन्त्यश्रीतो ह्यासु
खदुःखहाः॥ अगमापायिनो नित्यास्तांति क्षस्वभारता॥ १४॥ स्ति
यं हि न व्यथयंते ते पुरुषं पुरुषं भूषा॥ समं दुःखसुखं धी
रं सौमृतत्वाय कल्पते॥ १५॥ नासतो विद्यते भावो नाभावो
विद्यते सतः॥ उभयोरपि दृष्टो न स्वर्गोस्तत्त्वदर्शिभिः॥ १६॥
॥ अविनाशितु न द्विद्दिये न सर्वमिदं ततं॥ किनाश्रमवयः
स्यास्य मकश्चित्कर्तुमर्हति॥ १७॥ अंतवंत इमे देहानि म

स्ति ३

१०

(10A)

स्योक्ताशरीरिणः॥ अनाशिनो प्रमेयस्य तस्माद्युधस्वभार
तः॥ १८॥ य एनं वेत्ति हंस्तारं यश्चैनं मम ते हतं॥ उभौ तौ न विजा
नीतो नायं हंति न हस्यते॥ १९॥ न जायते म्रियते वा कदाचि
न्नायं भूत्वा भविता वा न भूयः॥ अजो नित्यः शाश्वतो यं पु
रणो न हस्यमानो रासरे॥ २०॥ वेदादिनाशिनं नित्यं य ए
नं मज्जमवयं॥ कथं स पुरुषः पार्थ कं घाममतिहंतिकं
॥ २१॥ वासांसि जीघांसि यथा विहाय न क्षान्तिं गच्छाति
मरीचराशिः॥ तथैवाशरीराणि विहाय जीघांसि वि

वेदः

स

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com